

Is adel een voorrecht? Of is het een plicht?

De adel behoort tot ons immaterieel erfgoed. Niet toevallig zijn in de meeste Europese landen adilverenigingen actief, zelfs in republieken waar de adel niet langer wettelijk erkend wordt. De ware identiteit van de adel komt het duidelijkst naar voren in revolutionaire perioden, wanneer de edelen van de macht zijn verdreven, uit hun kastelen verjaagd en op de vlucht moeten slaan. De Russische adel zwermde na 1917 over de hele wereld uit. Toch bleef deze groep gedurende meerdere generaties zijn identiteit bewaren en vandaag zijn sommige families naar het land van hun voorouders teruggekeerd. In ballingschap namen zij noodgedwongen een nieuwe levenswijze aan, maar toch bleven zij zichzelf. Toen ze alles verloren hadden, kwam hun ware identiteit aan het licht: zorg dragen om de toekomst.

Tot voor kort droeg de toekenning van adellijke gunsten in ons land een erfelijk karakter. Het onderscheid met een lintje in een nationale orde was duidelijk. Een decoratie wordt uitgereikt voor bewezen diensten. Ze heeft betrekking op voorbije prestaties en draagt een strikt individueel karakter. Adellijke gunsten hebben vrijwel steeds een familiaal karakter vertoond. Ten onrechte wordt soms beweerd dat de afstammelingen het adellijke statuut van hun voorouder overerven. De termen van de adellijke diploma's zijn duidelijk: "Gelet op artikel 113 van de Grondwet, zo is het dat Wij voornoemde (Voornaam, Naam) in de adel hebben verheven, zoals Wij hem hierbij in de adel verheffen, alsmede zijn afstammelingen, zowel mannelijke als vrouwelijke, die uit een huwelijk geboren zijn of zullen geboren worden. De adel gaat over in de mannelijke lijn." De vorst verleende de gunst niet aan één persoon, maar breidde de begunstiging uit tot alle afstammelingen die de naam en het wapen van de begunstigde zouden bestendigen. Het is wel degelijk de vorst die sommige afstammelingen anticipatief van in de wieg adelt, en niet de vader.

De verwachtingen die de vorst in deze familiale begunstiging stelt, worden in het diploma niet concreet vermeld. Het spreekt voor zich dat uitzonderlijke verdiensten zich onmogelijk van de ene generatie op de andere kunnen blijven herhalen. Wat is dan de zin van erfelijke adel? Een adellijke levenswijze definieert zich niet door wat men doet, maar door de wijze waarop men handelt. Iedere generatie geeft gestalte aan zijn bestaan op een eigen wijze. Maar bij de realisatie van de eigen doestellingen telt het gedragspatroon ten opzicht van de anderen. Middeleeuwse ridders werden opgeroepen om in de oorlogvoering bescherming te bieden aan de zwakkeren (de "weduwen en wezen" verdedigen). De vroegmoderne adel stelde de familiale eer voorop. Dit vertaalt zich vandaag in een correcte houding ten opzichte van de anderen. Niet toevallig wordt hoffelijkheid met de adel geassocieerd. Maar van edelen wordt meer verwacht: een onbesproken gedragspatroon. Dit blijkt uit de verontwaardiging in de media wanneer een misdrijf door een lid van de adel wordt begaan. Dit verwachtingspatroon is terecht: het beantwoordt aan de eervolle gunst die anticipatief werd verleend. Adel is geen voorrecht, en evenmin een plicht. Het is een uitdaging om steeds opnieuw naar best vermogen te handelen.

Professor Paul Janssens
Voorzitter van de Raad van adel
Voor newsletter van februari 2021